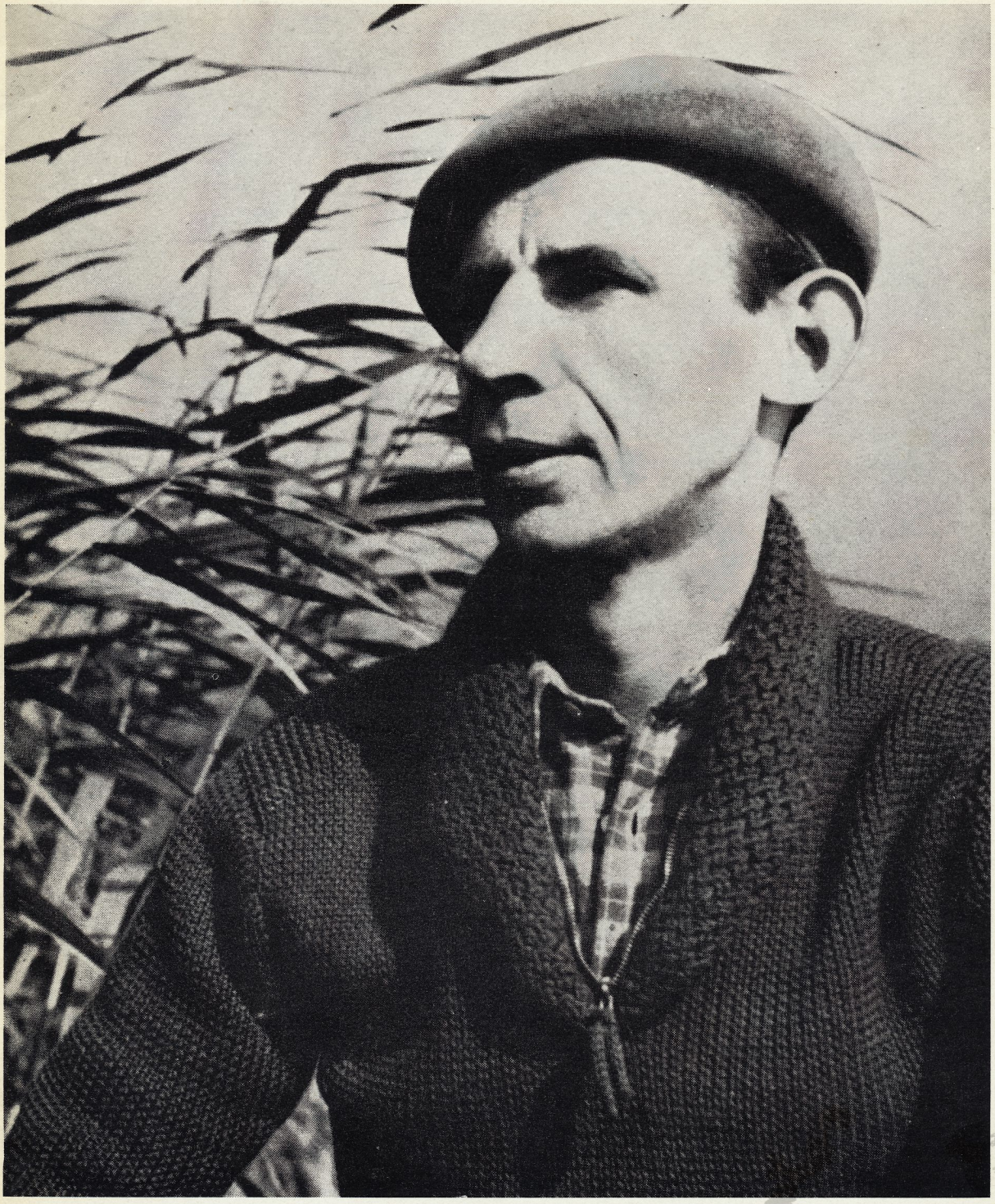

Poste Restante ★

Medlemsblad för
Nils Ferlin-Sällskapet
Nr 1 1972

Av trummor och tamburiner

I frackar sitter publiken
och kylig vind.
Men visans verklige vän
är ett barn vid grind.

Mot molnet ser det och trädet,
där fågeln byggt,
med stora, ärliga ögon
men ändå skyggt.

Ty innersta melodien
är lyhört spröd.
Av trummor och tamburiner
blir visan död.

Nils Ferlin

BRÖDER OCH SYSTRAR!

Här kommer nu äntligen vårnumret av medlemsbladet med den vanliga kallelsen till årsmöte, ackompanjerad av årsredovisning, balans-, vinst-, förlusträkningar, revisionsberättelse med mera sådant, som flertalet medlemmar i föreningar och sällskap sällan ägnar mer än ett flyktigt intresse.

För dem som direkt engagerar sig i föreningsarbetet representerar dessa fakta en viss ansträngning. Eftersom jag lugnt kan säga att det största lasset ingalunda dras av Nils Ferlin-Sällskapets ordförande, vill jag passa på att här framföra min tacksamhet till övriga styrelsemedlemmar och främst till den drivande kraften i arbetsutskottet: Gustaf Andborg. Utan honom skulle till och med Sällskapets energiske kassör Curt Enström och medlemsbladets redaktör Tor Englund stå sig slätt.

Slutligen också ett tack till alla för det förtroende ni visat mig under årens lopp, för medhjälp, påhejande, impulser och medlemsvärvning, verksamheter som jag hoppas kommer att fortsätta och gärna mångdubblas till Sällskapets bestånd och fromma, när jag nu säger adjö. Se stadgarna § 1, den stjärna som vi ställer kursen efter!

Dagarna slinker iväg och "livet är det som händer medan vi väntar på något annat". Kan någon säga vem som är mästare till den formuleringen? För det vet jag inte. Som så mycket annat.

En ny vår önskas både er och Sällskapet.

Må väl!

Ingegerd Wlund

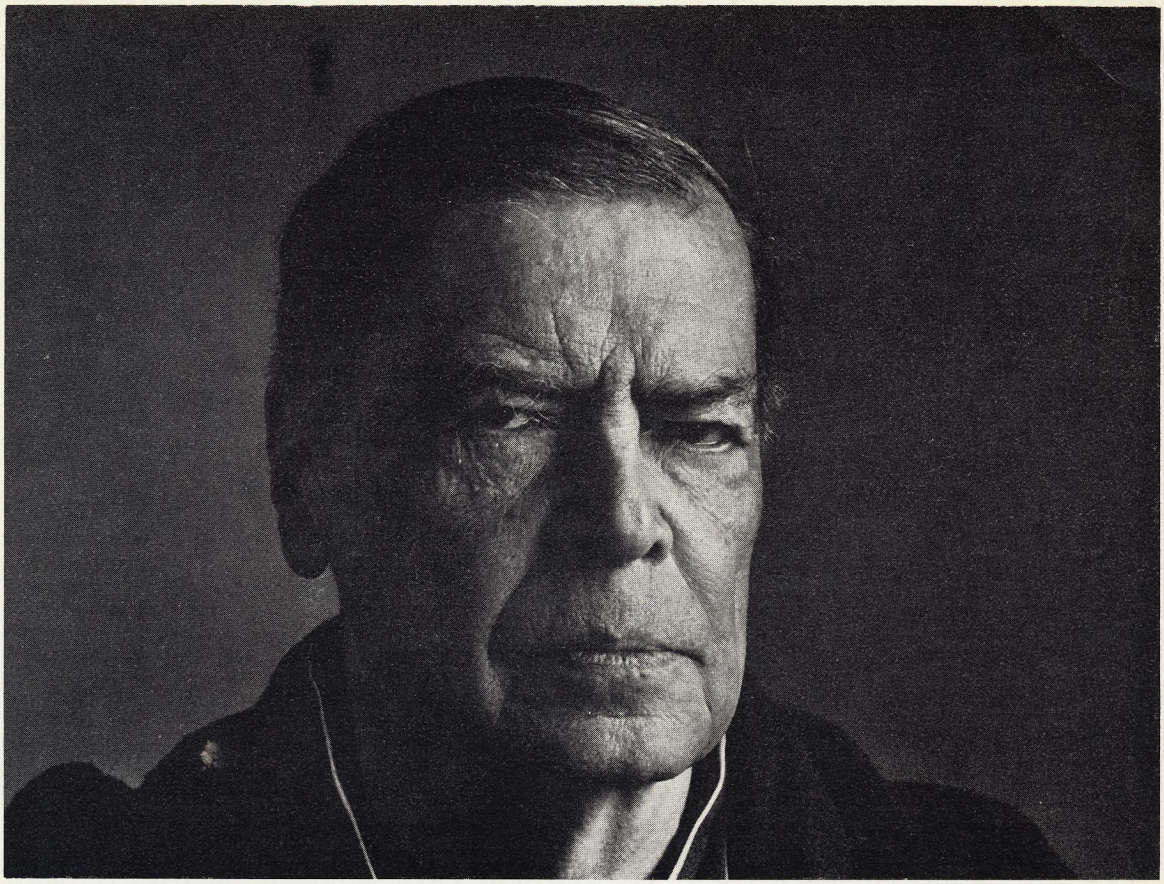

Foto Kjell Fredriksson, Uppsala

Exit Mr Bister

Av Urban Torhamn

Uno Eng var speciell — både som människa och författare. Han såg livet som ett moraliskt konstverk, med sina tillhörande kommentarer. Ett konstverk på vilket man borde ställa höga krav; men samtidigt tänka ödmjukt om i marginalen. Hybris hörde till det värsta han visste, även om han själv inte förnekade att han hörde till det fåtal överlevande som skulle kunna kallas för intelligensaristokrater.

Och han levde som han skrev: med sitt hjärta och sin udda intelligens. Integritet, levnadskonst, stil, ömhet och sinne för det utsatta och oskyddade ingick bland hans honnörsbegrepp. Kollektivism, politik, kulturell utarmning och annan massuggestion vände han sig mot med hela sitt förakts subtila vitalitet — liksom mot sadism, förtryck och polisvåld.

Mer än en konstapel, med en annan uppfattning om ett kultiverat uppförande än Uno Eng hade, minns honom säkert som privatman. Han var förvånansvärt stark, trots sin ringa kroppsstorlek; och han kunde ripostera med en rak höger, vindsnabbt, om han såg livsvärden hotade.

Hans ansikte var oftast orörligt. Det påminde inte så lite om Buster Keatons; och själv kallade han ofta sitt alter ego, i sina böcker, för Mr Bister. Men bakom den fasaden var han alltid alert. Hans konversationer var ändå, lika lite som hans litterära uttrycksmedel, flödande eller yviga. Väl formulerade understatement droppade fram. Snabba associationer läckte ut, som väl drillade utropstecken. Hans replik som hans stil var vig, bitsk och genialt uttrycksfull — hela tiden i kontakt med en djupt personlig, stolt och ödmjuk livshållning.

Uno Eng hörde en gång till Nils Ferlins nära vänner — och trots en helt annorlunda bakgrund — delade han med Ferlin något av samma aristokratiska sinneslag. Som Ferlin var Eng en revolutionär, som inte trodde på underkastelse eller förnedrande sammanjämkningar. Men som Ferlin var han också en enmansrevolutionär, som uppträdde privat på barrikaden; utan att ha försvurit sig till något bindande manifest.

Under sina tidigare år, som jurist, lyckades han genom mycken list och smartness knäsätta en stor del av den tidens självgoda och nonchalant egenmäktiga auktoriteter inom psykvården, och få en helt frisk skomakarmästare fritagen från ett sinnessjukhus, där släkten helt enkelt skrivit in honom med lagens hjälp, eftersom han föreföll släktingarna misshaglig.

Det var en banbrytande juridisk insats, som bl a resulterade i den s k Sinnessjuknämndens inrättande, och som riktade en viktig uppmärksamhet på det lättsinne och den rättsvidrighet som tidigare präglat behandlingen av många liknande fall.

I sin sista bok, Abisag, som Uno Eng gav ut i höstas, kort före sin död, säger han på ett ställe: "Några sekunders handling plus livet, är också en livsgärning."

Någon drömmare var han inte; och det var alltså stilenligt, att han innan han helt kom att ägna sig åt litteraturen, och livet som en lika svår konst, också med bravur uppträdde på den praktiska samhälleliga arenan till försvar för den utsatta människan.

Från mitten av femtiotalet kom Uno Eng att genomgående ägna sig åt en genre som man kanske skulle kunna kalla "Konverserande historietter" eller "Uppbyggelseböcker för den privata människan". Med titlar som: Mr Bisters memoarer, Bister och barnet, Bister och träden, Det kära jaget, Bister har inte tid, Tungomål och vändningar — och nu till sist, Abisag. En ömsint och typsikt Uno-engskt formulerad betraktelse över hur en äldre, döende gentleman, som lever tillsammans med sin gamla hushållerska, möter en bedrövad ung kvinna — som blommar upp under hans vård — och i sin tur påminner honom om att livet finns, och kommer att finnas — om ingen dum politiker går och gör något vanligt misstag.

Uno Engs stil och hans konstnärliga kraft är här obruten. Han är lika förunderligt frisk — och fri: att kompromisslöst, lekfullt och allvarligt orientera sig genom det bedrägliga och svårtydda mönster som livsstämningarna och livsvärderingarna utgör.

Oförvillad, och med ett personligt budskap, lämnar han alltså festen; eller som han själv skriver i sin förra bok, Tungomål och vändningar från 1969,:

"Många siare lever ännu vid livets bord, de flesta har gått under bordet, men har ritat något på duken, om deras plats var beklädd med duk, annars har de lämnat meddelanden på annat sätt. — — — En god förtröstan skadar inte, sa den din broder som sa Jävlar i kyrkan. Var oförvägen!"

Uno Engs stronga livsmod och hans klarögda utblickar över det mänskliga hjärtats ensamhet har en smittande vitalitet och en unik konstnärlig utstrålning.

Han hävdade alltid vikten av ett sätt att förhålla sig till livet — och han kommer säkert att, i motsats till många andra författare med snabbare reaktioner, bli modern flera gånger om.

I vår litteratur hör han hemma bland klassikerna.

Attityder till vetenskap och teknik i Ferlins lyrik

Av Erik Rääf

(Uppsats för litteraturvetenskapliga proseminariet vid universitetsfilialen i Karlstad, vt 1971).

Si, världen är förklarad

Si, världen är förklarad — i vetenskapens ljus
fördunstar all vår oro och smärta.
Nu är det inte långt emellan människornas
hus,
men långt emellan hjärta och hjärta.

(Barfotabarn)

Si, världen är förklarad uttrycker klart Nils Ferlins attityd till vetenskap och teknik och passar därför utmärkt som ingress till min uppsats. I dikten framträder två kontrasterande röster, dels vetenskapsmannens, vilken i profetiska ordalag fastslår att världen ter sig allt ljusare, dels diktarrösten — den enkla människan — vilken hotas av ensamhetskval trots teknikens förmåga att förminska de geografiska avstånden.

I litteraturen om Ferlin har jag inte funnit något yttrande av eller om honom rörande hans misstro mot teknik, vetenskap och vetenskapsmän, vilken förefaller vara ett drag av Ferlins personlighet som i litteraturhistorien helt har fått smälta samman med hans allmänt negativa inställning till samhället. Detta till trots upptar Ferlins förhållande till teknik och vetenskap en ganska framträdande plats i hans produktion med väl över tjugo dikter och av dessa har Barfotabarn och Goggles de största andelarna. Någon attitydförändring hos Ferlin, utöver vad som orsakats och förstärkts av politiska skeenden, kan inte märkas, vilket den historiska utvecklingen från trettiotalet och framåt knappast kan ha motiverat.

Det urval av dikter som exemplifierar Nils Ferlins attityder behandlas inte kronologiskt, varför en förteckning över hans viktigaste diktsamlingar kan vara på sin plats.

1930 En döddansares visor
1933 Barfotabarn
1938 Goggles
1944 Med många kulörta lyktor
1951 Kejsarens papegoja
1957 Från mitt ekorrhjul
1962 En gammal cylinderhatt

(postumt)

En doktorsavhandling

Han som sitter därborta hade en doktorsavhandling
som vinden tog hand om
ja, bokstavligen blåste den bort
(någonstans i Tyrolen tror jag).
Tålmodigt hade han arbetat på den
och säkert kändes det svårt
några år framöver, men numera
tar han det stillsamt och filosofiskt.
— Vi behöver nog lite till mans en doktorsavhandling
som blåser bort, säjer han.
Och det krävs inte mer än ett öppet fönster.

(Kejsarens papegoja)

Nils Ferlin har gjort kommentarer till "En doktorsavhandling" i "Vänkritik" och refererar där i sin tur till en artikel i DN där professor Olle Holmberg hävdade att det pågick en tävlan mellan vetenskapsmännen i konsten att uttrycka sig vetenskapligt.

Mot den vetenskapliga ytlighet Holmberg ger exempel på ställer Ferlin sin dikt, vilken borde ses som ett förhållande till livet och dess möjligheter. I professor Holmberg ser dock Ferlin en vetenskapsman, vilken trots doktorsavhandling och stor lärdom har bevarat de värden som karaktäriserar en frigjord ande.

Det har sitt intresse att konstatera hur Nils Ferlin gör undantag för den som inte tillämpar de trångsyntas tumregler men den generella attityden till vetenskapen kvarstår även om erkännandet av Holmbergs öppna fönster visar att Ferlin inte var någon oförsonlig fiende till alla vetenskapsmän.

Små ingenjörer

Döden fått åter en dosa i hand
— har duktiga leverantörer.
De sitter och labrar i allo land,
små flitiga ingenjörer.

Läste helt nyss i det blad jag fick
hur de pulvrat ett nytt slags jorum:
en stad tar de bort på ett ögonblick,
på ett kick är den hej basalorum.

Min illa förvaltade huvudskult
mot handen sakta jag sänker
och undrar helt stilla och högaktningsfullt
vad vår herre i höjden tänker.

- - - - (Barfotabarn)

Ingenjörsvetenskapen får stå för, vad Ferlin uppfattar, det andligt inskränkta och ingenjörerna, politikernas och finansfurstarnas kollaboratörer, sitter lite varstans som monader utan fönster, isolerade från vardagslivet, och finner ut nya medel till övergrepp på människan. Det flitiga arbetet i laboratorierna förvandlar fredstanken till en dagdröm om ett himmelskt ingripande vi knappast kan vänta oss.

När Nils Ferlin tar avstånd från vetenskapen är det inte för cancerforskarnas eller polemiserande litteraturvetenskapares skull utan för de små flitiga ingenjörernas och de troende i teknologin samt deras anhängare i vetenskapliga världsordningar.

Nidvisa till människan

Jag är ett stackars djur som tappat svansen,
som min kusin, den fredlige schimpansen —
Min fader Adam gick i Edens lunder
som något oförgätligt apvidunder —
- - - -
Vår moder Eva var en grann tjinona,
en liten smidigt växt gorillahona.
Hon födde Adam barn och knäckte nötter
och lärde svartkunskap vid mästarns fötter
- - - - (En döddansares visor)

Samhällsvetenskapen är en kvistig gren på kunskapsträdet och det vore kanske intressant att se var Nils Ferlin stod politiskt ideologiskt. Det är omtalat hos Ivar Lo-Johansson och Erik Asklund att Ferlin brukade gå på anarkistmöten på Folkets Hus i Klara men jag har inte funnit någon uppgift om att han tog aktivt del i rörelsen. I "Författaren" säger Ivar Lo om Ferlin att "det var hans tidshat, hans misstro mot det sociala, hans individualism, som lockade NF till anarkisterna."

De anarkistiska sammankomsterna hade förutom den ofrånkomliga politiska väckelsen även starka kulturella och litterära inslag, vilka de radikala författarna svarade för. Med full säkerhet har jag dock inte kunnat avgöra om det var anarkismen som ideologi eller rörelsens förmåga att attrahera färgstarka personligheter som tilltalade Ferlin, men framför allt femte strofen i nidvisan uttrycker onekligen tankegångar som överensstämmer med en utomparlamentarisk samhällssyn:

Och tiden gick och Adams barn och söner
degenererades och uppfann böner,
och uppfann samhällsskick, polis och lagar
och gjorde slut — totalt — på Paradisets dagar.

Och blevo myror blott i jättestackar,
dem nöden trampar i med spikjärnsklackar...
— Du alltets medelpunkt, som det är skrivet,
du frågetecken för dej själv och livet,
- - - -

Sammanföringen av ett bibliskt motiv med den darwinistiska utvecklingsläran får genom det raljanta språket en humoristisk effekt, vilken understryker Ferlins individuella samhällssyn.

I Astronomi och journalistik (Goggles) visar Nils Ferlin återigen att det är de små ingenjörernas verksamhet som starkast bidrar till att avståndet emellan människornas hjärtan ökar:

Världen går fram, kräftan botas, televisionen kommer
och Knickerbocker skriver om Skodaverken.
Knickerbocker skriver om Skodaverken men
med mikrobernas hjälp skulle vi kunna utrota
ett land av ex. vis Tjeckoslovakiens storlek
på tjugo minuter. — Gemytligt och populärt!

- - - -

Vad hjälper det att världen gör framsteg när innovationerna för oss närmare förintelse eller i varje fall ökar hotet. Mänskligheten hade visserligen berikats med nya cancerbotande medel och television, men vetenskapen arbetade vidare på alla områden, även de med destruktiv inriktning:

Världen går fram — Sela! — kristligt och populärt,
kanonerna dundra och de små flyttfåglarna
hjälper vi över Alperna. — Singlande ned som löv
för kölden och snön med sina fattiga vingar —
Ack, svalor — 170 kilometer i timman!
Vi flyger snart åttahundra.

Men stjärnorna når vi inte.

Varken i min tid eller din,
Johansson.

- - - -

Att världen går fram är en positiv och populär uppfattning som väl överensstämmer med den västerländska duglighetsfilosofi vi gärna kallar kristen, men redan 1938 fanns anledning till stor betänksamhet. Nils Ferlin insåg att utrotningsmöjligheterna var på väg att nå väldiga proportioner och även om massförintelseforskningen ännu hade några år på sig för att kunna redovisa konkreta resultat var det mer konventionella kanondundret tillräckligt för att injaga tvivel på utvecklingen.

Astronomi och journalistik publicerades i ett skede då folkens tillit till Nationernas förbund redan var på fall och den allmänna otrygghetskänslan växte sig stark. Japans övergrepp mot den hjälplösa civilbefolkningen i Manchuriet hade upprört en hel värld och besvikelsen över NF:s maktlöshet stegrades när Italien ställde sina tekniskt välutrustade styrkor mot ett helt värnlöst Etiopien. Mot det italienska dådet reagerade Ferlin med Niggern skriker — (Nyårsrim 1936) och Diktator vilka publicerade i Goggles.

Samma år — 1936 — Etiopien annekteras utbröt inbördeskriget i Spanien och kanondundret var därmed något mer än ett avlägset hot mot freden i Europa. För den svenska anarkiströrelsen, i vars innekretsar Ferlin umgicks, blev den spanska folkfrontens kamp en stark angelägenhet då möjligheterna att i stor skala förverkliga anarko-syndikalistiska idéer hotades.

Med det spanska inbördeskriget introducerades flygbombning i modern bemärkelse i Europa och det är tydligt att intrycken av de terrormöjligheter bombflyget erbjöd stärkte Ferlins agg mot flygmaskinen. Visserligen hade Ferlin tidigare tagit in flygmaskinen i sin diktning men då i första hand som exempel på mänskligt högmod som i Gudarna väcktes (Barfotabarn). Efter de katastrofer flygbombningen orsakade i Kina, Etiopien och Spanien nämner Ferlin flyg främst i samband med förstörelse:

Herr Wingeman flyger till Rimbo och tappar ett litet paket
som smular till aska och stjärnstoft vår snurriga gamla planet

- - - -

(I dag. Kejsarens papegoja)

14 oktober 39

Lump och trasa är mänskans liv,
gott skall gullebarn sova.
Döden slipat sin största kniv,
biter bra, vill jag lova.
Döden klätt sig i dräkt så fin,
far i gyllene skyar,
åker i bländande flygmaskin
högt över städer och byar.

- - - -

(En gammal cylinderhatt)

I ett brev till Olof Lagercrantz berättar Ferlin hur hans bestående olustkänsla inför liv och samhälle särskilt väl kom till uttryck i dikten En inneboende*, vilken skildrar den ensamma och utfrusna människans reaktioner inför sin belägenhet. Bygd på samma motiv är I stolta städer (Goggles) men här har ledan stegrats till ångest och knappt återhållen panik. I stolta städer rör sig Ferlin på två tidsplan urtid och nutid där avståndet i utveckling mellan det mekaniserade samhället och grottmänniskotillvaron reducerats av den gemensamma ofriheten från skräck till oväsentliga miljöolikheter. Den atavistiska ångesten driver nutidsmänniskan till att söka stöd i vetenskap, psykoanalys, eller kanske religion men vår tids samhällsresurser har inte lyckats skapa den själens inre ordning som befriar oss från ångesten. I stolta städer sluts i en obesvarad fråga, som sträcker sig förbi de redan anlitade auktoriteterna Freud, Adler och Bibeln: "Du ångestens vita fågel — hvi håller du aldrig fred?"

Prosadikten Tragiskt (Från mitt ekorrhjul) knyter i viss mån an till En doktorsavhandling då det också här är frågan om hur en lång tids vetenskapligt arbete mynnar ut i ingenting. I Tragiskt räddas dock inte den lärdes livssituation av att forskningsresultatet blåser bort genom ett öppet fönster. Här möter den personifierade vetenskapen ödet i form av en trafikolycka med dödlig utgång och olycksbilen var symboliskt nog en nästan skrotfärdig droska. Vetenskapsmannens försyndelse var av den art som leder tankarna till forna tiders magiker och alkemister, han trodde sig ha funnit ekvationen för människans odödlighet. Moralen förefaller tydlig, högmod går före fall. Människans odödlighet låter sig inte uttryckas i formler utan att gränsen till det vetenskapliga överskrides.

Nils Ferlin återkommer i samma diktsamling till de vetenskapliga lyckovisionernas trånga perspektiv i Many thanks ur vilken citeras:

Nu ser jag likväl i mitt sjukrum
på sidan tre i Norrtelje Tidning
hurusom atomkraftskommisionens
  ordförande i New York
Lewis Strauss
i sitt senaste världsuttalande förklarat
att mäkta märkvärdigt
(och direkt oförskämt mot alla strikt
vetenskapliga kalkyler) vore
om människan inte allaredan här på jorden
skulle komma i åtnjutande av
sådana relativt enkla behagligheter, ex.vis,
  som
kostnadsfritt lyse
och evigt liv.
- - - -

En av de små ingenjörerna har stigit fram ur sitt anonyma rum och förhäver sig omåttligt. För Lewis Strauss verkar inte steget mellan gratis belysning och odödlighet vara längre än ett tuppfjät. Strauss klampar vidare och bagatelliserar om hur krig kureras bort och sjukdomar botas. Landsortsbladet förmedlar den makalösa nyheten på måttligt framstående nyhetsplats, där Strauss storartade löften, på vägen New York — Norrtelje, krympt samman till ohållbara spekulationer som måste ha tett sig synnerligen cyniska för den samhällskritiske och av sjukdom försvagade Ferlin.

I den långa Monolog i månsken (Med många kulörta lyktor) vars atmosfär och iscensättning starkt påminner om Dan Anderssons "Gillet på vinden" för diktjaget från och med den sjunde strofen ett samtal med en ur fantasin framsprungen professor. Över grogglaset och genom cigarettröken glider tankarna in på rymden, livet, staten och vetenskapen som bestås med vassa ironier:

Ja, ni kan ju själv, min kära
herr professor tydligt se:
Stjärnorna kom alltför nära
— därför nyttjar ni pincené.
- - - -
Det är lika dumt att minnas,
herr professor, som att se.
Se, som ni, med svett och möda:
då blir många stjärnor döda,
- - - -

* ur En döddansares visor

Professorn var mannen som inte tagit risken att öppna sitt fönster mot världen. Doktorsavhandlingen hölls väl förvarad och det levande hade han svårt att uppfatta i sitt av vetenskaplig trångsynthet inneslutna rum. Diktjaget föreslår därefter kemi som samtalsämne.

Hur betraktar ni kemi?
Det är synnerligt på modet
— en professor däruti,
med en sval respekt för blodet
och kadaverna som göder
åkrarna i norr och söder,
blir geschwindt i närmsta land
en diktators högra hand.

Nils Ferlin hade i En dollar jämt (Goggles) tagit fasta på hur en amerikansk vetenskapsman värderat den kemiska substansen i människokroppen till 2,50 (i svensk trettiotalsvaluta) och fann det priset alltför "knalt eller småfuttigt. Skulle vi inte kunna säja en dollar jämt?" Senare återkom Ferlin i Kvartett (Från mitt ekorrhjul) till samma form av krass människovärdering. Under mellantiden hade dock priset pressats ordentligt, inte endast genom Världskriget. Det pågick verkligen i Tyskland under de sista krigsåren försök att utvinna bl.a. konstgödsel och tvål ur kropparna av människor vilka i koncentrationslägren mött en fullständig avart av vad nazisterna ansåg vara vetenskap. Det nationalsocialistiska samhället led ingen brist på "små ingenjörer". Men samtalsämnet var ömtåligt och monologen fortsätter:

Nå, det får vi klara sedan,
ni blir ängslig för censuren
- - - -

Professorn avviker och diktjaget gör sig tankar om skrattet:

Säj, på tal om ditt och datt:
är det inte konstigt att
mänskan skrattar — plötsligt skrattar?
Om man tar en bläddring i
Henri Bergsons psykologi
kanske att man Varför fattar?

Men till vad nytta tjänar en förklarande utredning om skrattet i en tid då "ingen just behöver skratta". Monolog i månsken avslutas med att diktjaget sätter sömnen före skrattet.

Nils Ferlin hade goda ögon för de olycksdrabbade och det är uppenbart att han i vetenskapen såg hur medel utvecklades att, ibland även oavsiktligt, fylla livet med en misär som breder sig ut över hela skalan från tristess till massförintelse. Som pendang till den inledande dikten har jag valt Maskinvisa ur En gammal cylinderhatt:

Spinn, spinn, spinn motorn min.
Ja, jag är din som du är min,
vi stå vi två i ömt förbund.
Spinn morgonsol och rosenlund.

Spinn, spinn, för nöden min,
du vet jag är till döden din.
Väv alla ljusa drömmar fram
som dolt sej djupt i smuts och skam.

Spinn, spinn för allt som brast
och allt som blev i leran fast.
Spinn frihet in och broderskap
och stjärnor i Ginungagap.

Litteraturförteckning

Asklund, Erik — Bröderna i Klara, Stockholm 1962; Drakens gränd, Stockholm 1965

Ferlin, Nils — Dikter (Vår tids lyrik), Stockholm 1962; Från mitt ekorrhjul, Stockholm 1957; En gammal cylinderhatt, Stockholm 1962; Och jag funderade mycket. Betraktelser och brev, Stockholm 1965

Lo-Johansson, Ivar — Författaren. Självbiografisk berättelse, Stockholm 1957; Vänkritik 22 samtal om dikt tillägnade Olle Holmberg, Stockholm 1959

NILS JOHAN EINAR

Av Beth Lagerlund

"Tia löper unna sôm ett spinnerockahjul" brukade Nils Johan Einar citera ibland. Och nog är det sant men trots alla år som förflutit sedan vi kamperade tillsammans, tycks det mej som om det var i förfjol. Alldeles särskilt minns jag hans ögon som mörkblåa brunnar och det vemodiga leendet som plötsligt kunde förvandlas till ett kiknande skratt. Hans humor kunde vara bisarr men också plötsligt övergå till renodlad bondkomik.

Nils Johan Einars förmåga att överraska människor med nästan satanisk ironi och satir var oöverträffad i det så kallade Klaragänget, men under alltsammans fanns en lika oöverträffad ömhet och en hjärtats godhet som alla hans många gånger rätt ovanliga vänner ofta kunde glädja sig åt. Kom en broder eller syster i "beknip" var Nils Johan Einar — till och med under 30-talets snålsmå förhållanden — den förste att rycka ut, och in.

Han var klar och logisk i diskussioner, men hans envishet kunde ibland driva omgivningen till vansinnets gräns. Men värst av allt — han hade oftast rätt.

Nils medarbetade flitigt i Folket i Bild och tidningen Vi. Som jag redan nämnt hade man det inte så fett på 30-talet. Dåvarande chefen för Folket i Bild, Ernst Lundkvist, gemenligen kallad "Lunkan" och för övrigt känd som en av Sveriges förnämsta exlibrissamlare, var en rar gammal man, men med ett besvärligt magsår. Man måste ju överleva och Nils Johan Einar som inte var den som slet ut redaktionstrappor om det fanns en möjlighet att slippa, gav mej en nödtorftig lektion i taktik: Bara tala om mage och magsår, så köper han! Honoraret för en originaldikt var 10 kronor.

Ernst Lundkvist efterträddes av Ivar Öhman, som var den självskrivne påläggskalven. Jag glömmer aldrig min vandring till Ivar. Det gällde en nyskriven dikt. Buss nr 59 stannade utanför porten, men det fanns inte busspengar. Det var bara att traska och gå. En ganska seg bit mellan Folkungagatan och Klara Västra.

Ivar läste dikten och förklarade att han inte var nöjd med slutet på denna. "Det måste finnas en klimax". Jag frågade hur det skulle ändras, men Ivar överlät ändringen helt åt poeten själv. Jag traskade tillbaka. Nils Johan Einar var inte på sitt allra bästa humör. Han tog hand om sin dikt och ändrade ett ko-

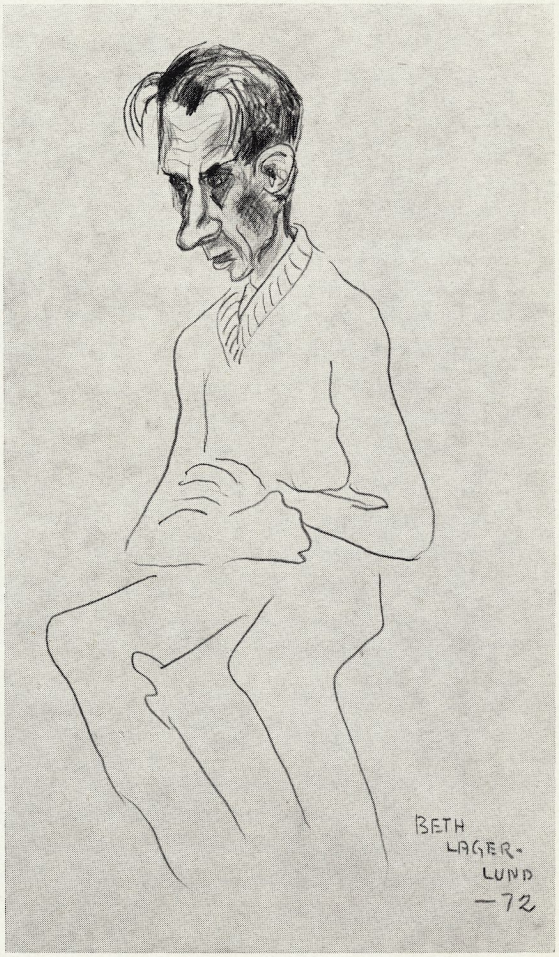

lon till ett semikolon. Ny vandring till Ivar, som läste dikten på nytt men ansåg att den inte var ändrad. Jag försökte förklara skillnaden mellan ett kolon och ett semikolon, men Ivar var envis. Efter min tredje vandring ändrade Nils sitt semikolon till ett kommatecken och då gav Ivar upp men var hygglig nog att höja honoraret till femton kronor.

Interpunktion var för Nils Ferlin en nästan poetisk vetenskap. Han kunde under timmar grubbla på ett tecken som kunde ge en helt annan mening åt en strof. I regel fann han det snabbt men det kunde också hända att han "filade" sig fram — provande interpunktionens möjligheter till annorlunda andemening i sin dikt.

Det blev så småningom "poppis" med orimmat och små-små bokstäver och aldrig ett vettskrämt kommatecken. Nils provade även detta men blev inte särskilt nöjd. Versteknisk sett var hans styrka de eleganta och självklara rimmen — gärna schlagerrim.

Resorna från staden till Möja skapade ett välbehövligt andrum. Skärgårdsmålaren Roland Svensson tillbringade ett par somrar tillsammans med oss. Det var underbara månader. Roland målade. Nils Johan Einar idkade solbad, tyngdlyftning och sist men inte minst undervattenssimning som han var mästare i.

Möja var en upplevelse. Vi bodde gratis genom att vakta ett jättestort jordgubbsland mot morgontjuvar. Roland bodde i ett ishus med hängmatta. (Ishuset användes för vinterfiske och togs i land på sommaren.) Själva bodde vi i tält. Vi var ganska fattiga alla tre, den huvudsakliga födan bestod av en rökt skinka, potatis och svinmolla samt obegränsade kvantiteter jordgubbar.

Sista sommaren på Möja kom "Goggles" till. Nils hade flera års produktion bakom sig och att välja och rata var ett påfrestande arbete. Allt skulle dessutom renskrivas. Det voluminösa manuskriptet sändes *handtextat* till Bonniers. När första korrekturet kom upptäckte Nils så många misstag och felval att det bara var att sätta i gång och handtexta ett nytt manuskript. Nå, så blev detta äntligen godkänt av Nils och Goggles blev den i Sverige mest sålda diktsamlingen i modern tid.

Jag ska inte belasta spaltutrymmet med Nils Johan Einars välkända bravader i armbrytning och fingerkrok. Hans nattliga diskussioner däremot är det kanske inte många som känner till. De brukade dra ut på tiden och ibland sträcka sig över flera dygn. I början lugna och sansade men allteftersom tröttheten infann sig allt häftigare och aggressivare. Men det var ett fantastiskt nöje att försöka mäta sina rätt blygsamma krafter med en motståndare av Nils Johan Einars kaliber. Man fick ett intryck av att "intet var honom främmande". Även om hans syn på avvikande sidor hos andra människor kunde vara rätt hård, vilade ändå i hans innersta medlidande och ödmjukt överseende.

Jag tror att Nils Johan Einar Ferlin var en djupt religiös människa. Men om kristendomen var hans religion vet man inte, även om hans underbara dikt "Ett minne" (En döddansares visor, 1930) kan ge anledning till en sådan uppfattning. Men man *vet* att skalden ett tiotal år efter diktens publicering ansåg att den inte borde ha skrivits.

Skimrande vitt som det vitaste silver
var vattnet vid Vinga fyr —
Rökskyar bolmade, måsarna skreko
och luften var bräddad av glädje och eko
av främmande länder och äventyr - -

- - -

Gud, har jag sagt,
o, du levande X i det minsta och finaste ting,
snäckornas gud och förnyelsens gud -
du som hinduerna se som en flammande
ädelstensring,
elektriska bälte av under och kraft
som spänner all världen omkring:
lys på mitt liv.

Gud, har jag sagt, du som talade nyss
ur de bristande isarnas dön,
guld har du strött över vågornas välv,
guld över klippornas krön - -
aldrig jag visste som nu och förnam
vad världen är väldig och skön.
Herre, ditt ansikte ser jag i dag
och viskar dej vilset en bön:

Väck den ej mera, min fråga
som hörde sitt eko och grät,
släck den, förintelsens låga
i nervernas blodiga nät —
Se på mej, maskarnas like,
Herre jag ber dej ju blott:
lär mej att älska ditt rike
och bära de dagar jag fått.

Du kvinna

Du kvinna hade mer
än de andra att ge.
Du smorde mej till död
och uppståndelse.

Ditt namn skall varda vittnat
i pingstens brus
när det blommar över Simon
den spetälskes hus.

En synderska du är
och din rot är mull.
Din synd skall varda vit
för din längtans skull.

Din synd skall varda vit
som en sommardag
för något som är högre
än straff och lag.

Nils Ferlin

En ros till Nils Ferlin

Av Gunnar Olsson

En liten tyst och klok servitris
har bett mej att lämna dej, Svante,
en ros på din vandring mot Paradis
i klockornas klara andante.

Själv har jag dej bara ett rim att ge
men önskar djupt ur mitt galler
att jag kunde så ljust mot mörkret le
som du när kulisserna faller.

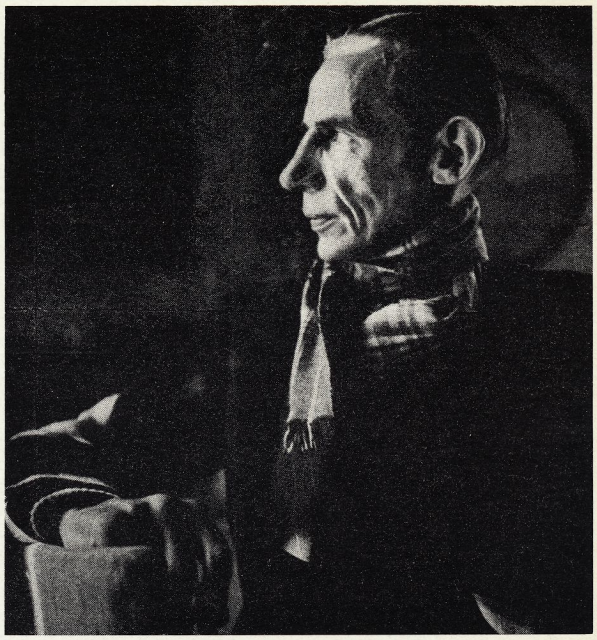

Foto W. Gullers

Det är några år sen nu. Nils Ferlins vän, medaljgravören Svante Nilsson var död. Nils hade lovat en av flickorna på PB att skriva några rader och satt hemma hos oss på Skomakargatan. Han skulle stanna över natten.

Ingen skall tro att han skakade sina rimord ur manschetten. Nej, oändligt omsorgsfullt fogade han rad till rad och ändrade ett ord i det sista innan tidningspressen slök de slutgiltiga raderna. Otaliga telefonsamtal hade växlats på mellantiden, innan redaktionsbudet hämtade sitt kuvert.

Jag arbetade på dagen och kom hem först mot kvällen för att vi tillsammans skulle få en bit mat. Bordet stod dukat med levande ljus, vi talade om allt och alla. Det var en fin kväll, som blev lite sen. Jag skulle nästa morgon stå i en filmateljé innan solen gick upp. Tvärs över gatan bodde en Broder, och när Nils såg det lysa i fönstret tog han telefonen och var naturligtvis välkommen dit. När han gick ropade jag:

— Och så när du kommer i natt, gå tyst så jag får sova.

Han släntrade ned för de nötta stegen, och porten slog i lås.

Hur länge jag sovit vet jag inte, men jag vaknade av att han tog mig i axeln. Han stod i strumplästen och en Bill dinglande i mungipan.

Jag såg på honom. Han såg på mig. Så tog han belåtet cigaretten ur mun och viskade:

— Nu gick jag väl tyst. Du måste erkänna att du inte hörde när jag kom.

Ur Vi nr 44, 1961

Om okänt och fågelsång

Av Nils Ferlin

Små vägar fick jag att sanda
och rosor i stora fång
ser jag från min veranda
dock göres mej dagen lång.
Det är något fel med min trädgård.
Där hörs ingen fågelsång.

Fågelsången kring tingen
var kommer väl den ifrån?
Själv märkte jag kanske ingen
för bitterhet och för hån.

Själv märkte jag nästan ingen
men tror på dess kraft ändå.
Fågelsången kring tingen
har de barnögde hittat på.

De ville dej i fängsel
för fågelsångens skull.
Men alla deras stängsel
dem skrattar du omkull.

Alls ingenting bedrövar,
lugnt bidar du din tur.
De vägarna du strövar
dem stänger ingen mur.

Och dör du där i hopen
i ynkedom och drav
ska fjärran fågelropen
strö klarhet kring din grav.

Ur Vi nr 39, 1948

SKUGGAN

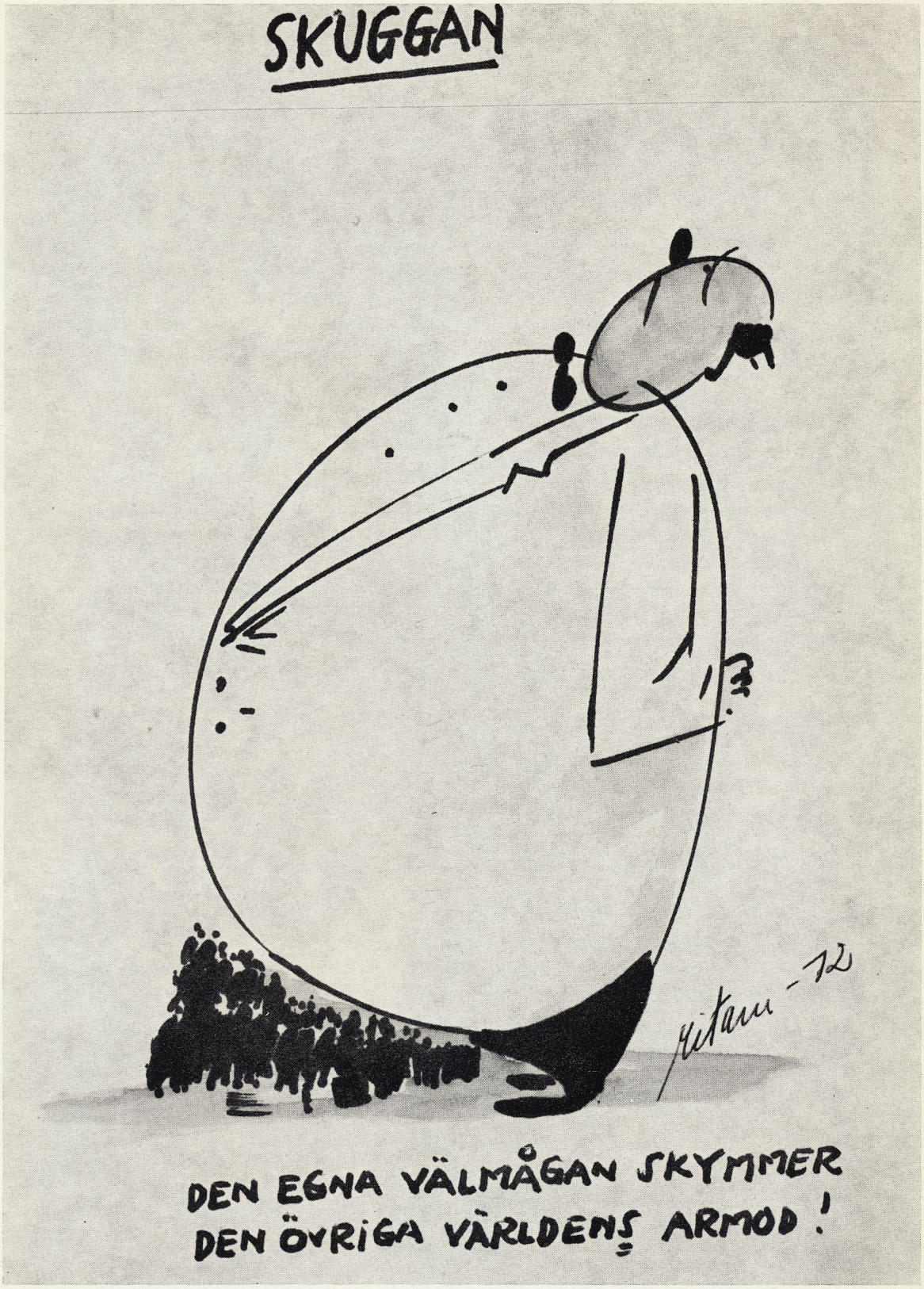
Gitan -72
DEN EGNA VÄLMÅGAN SKYMMER
DEN ÖVRIGA VÄRLDENS ARMOD!

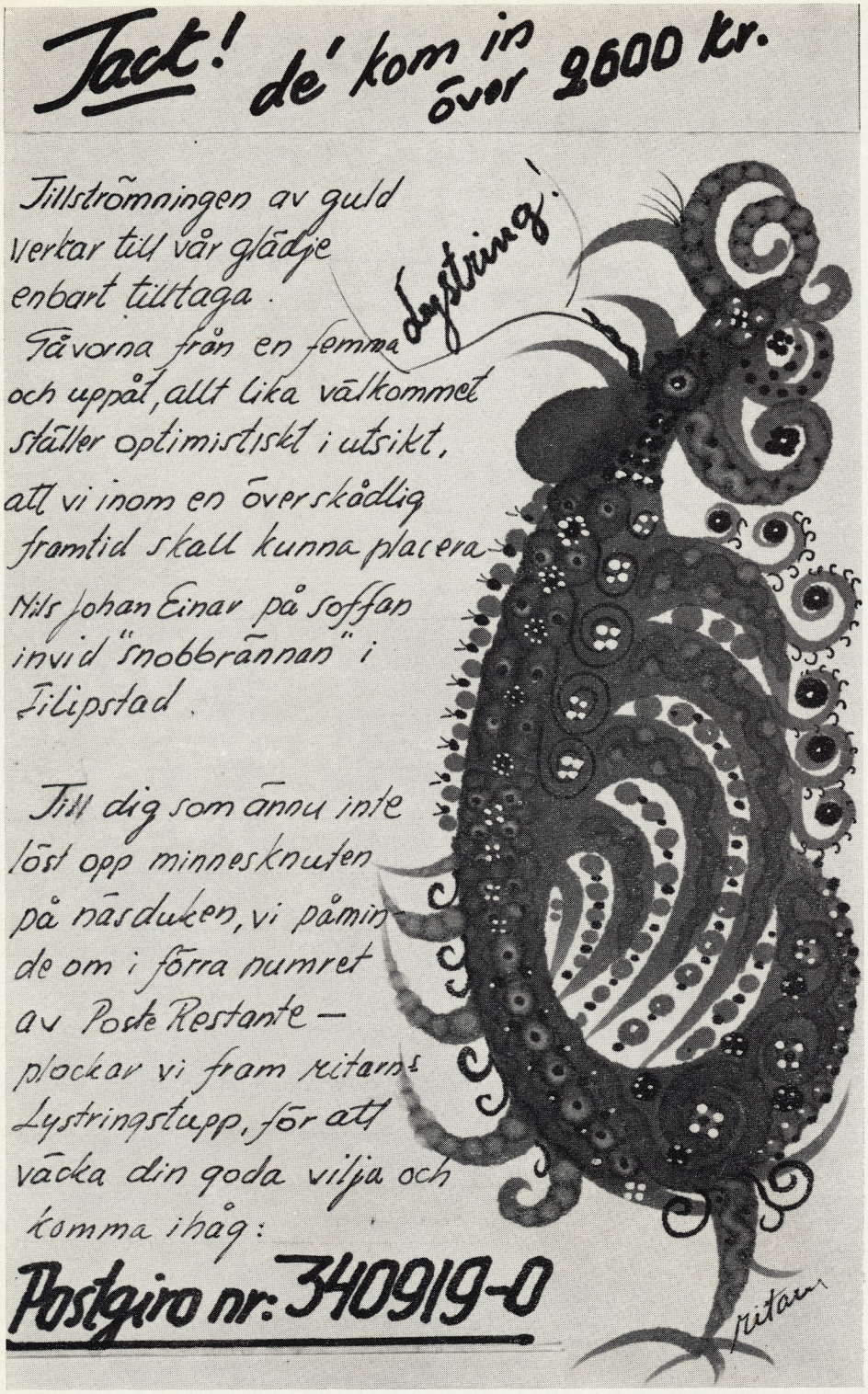

Anm.: Detta giro-nr gäller för Ferlinkommittén i Filipstad. *Ej* för medlemsavgiften till Ferlin-sällskapet!

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 1971

Styrelsen för Nils Ferlin-sällskapet får härmed stadgenligt avge följande berättelse över verksamheten under räkenskapsåret 1971.

Styrelsens sammansättning:

Ordförande
rektor Ingegerd Granlund

v. ordförande
direktör Olof Ögren

sekreterare
författare Urban Torhamn

skattmästare
direktör Curt Enström

v. sekreterare och redaktör för medlemsbladet
fil. mag. Tor Englund

Övriga ledamöter:
statsrådet Sven Aspling
landshövding Rolf Edberg
förf. fil. dr. Johannes Edfelt
förf. fil. kand. Gunnar Harding
(adj. ledamot)

Suppleanter:
universitetsbibl. Ola Christenson
konstnär Idun Lovén
författare Åke Wassing

Sammanträden

Styrelsen har under verksamhetsåret haft fyra protokollförda sammanträden och arbetsutskottet /Ingegerd Granlund, Gustaf Andborg, Tor Englund och Curt Enström/ har vid behov sammanträtt telefonledes.

Årsmötet ägde rum den 28 april 1971 i Publicistklubbens lokaler under ordförandeskap av rektor Ingegerd Granlund. Över sjuttio medlemmar var närvarande.

En Ferlin-afton i ABF-huset, Z-salen, i samband med invigningen av Walter Bengtssons konstverk "Goggles" anordnades den 25 april under medverkan av bl.a. Eva-Lisa Lennartsson, Bengt Andersson och Gunde Johansson. Drygt 150 Ferlin-vänner kom tillstädes.

10 års-minnet av Nils Ferlins bortgång högtidlighölls den 21 oktober med kransnedläggning på Bromma Kyrkogård och tal av Sällskapets ordförande, rektor Ingegerd Granlund, och författare Åke Wassing.

Samma dag överlämnades vid en välbesökt Ferlin-afton i ABF-husets galleri 1971 års Ferlinstipendium till författare Petter Bergman, som även erhöll ett av konstnär Folke Karlsson utfört diplom.

Sällskapets ekonomiska status framgår av följande balansräkning samt vinst- och förlusträkning:

BALANSRÄKNING

per den 31 december 1971

VINST & FÖRLUST KONTO

Medlemsblad 1/71 samt adressering	4.877.—	Medlemsavgifter	18.070.—
Kontorskostnader, porton	581.77	Räntor	1.886.34
Stipendium	6.000.—	Gåvor	10.—
Artistarvoden	1.427.25	Lotteri vid årsmötet	391.60
Revision	625.—	Ferlinaftnar	1.500.—
Kransar	90.—		
Diplomstipendium	300.—		
	13.901.02		
Årets vinst	7.956.92		
	21.857.94		21.857.94

UTGÅENDE BALANS KONTO

Kassa		97.21	Nils Ferlin-fonden	40.000.—
Postgiro		2.805.88		
Bankmedel				
kapitalräkning	1.540.71			
kapitalsaml.	594.90			
sparkonto	31.825.09	33.960.70		
		36.863.79		
Bal. förlust	11.093.13			
./. årets vinst	7.956.92	3.136.21		
		40.000.—		40.000.—

Stockholm i mars 1972

Ingegerd Granlund
Sven Aspling
Rolf Edberg

Johannes Edfelt
Urban Torhamn
Olof Ögren

Curt Enström

REVISIONSBERÄTTELSE

Efter verkställd granskning av räkenskaperna för år 1971 för Nils Ferlin-Sällskapet får jag härmed avge följande berättelse.
Jag har genomgått protokoll och styrelsens berättelse över verksamheten.
Behållningen på postgiro- och bankkonton har kontrollerats.
Då revisionen ej givit anledning att framställa någon anmärkning tillstyrker jag att styrelsen beviljas ansvarsfrihet för den tid revisionen omfattat.

Stockholm den 22 mars 1972

Bo Ringborg

KALLELSE TILL ÅRSMÖTET

Nils Ferlin-Sällskapet håller *ordinarie årsmöte fredagen den 28 april 1972, kl. 19,30* i Piperska Murens festvåning, Scheelegatan 14, ingång vid Coldinutrappan, Stockholm.

Föredragningslistan upptar bl. a. nominering av kandidater till Ferlin-stipendiet och styrelsen vill erinra om medlemmarnas rätt att föreslå innehavare av stipendiet. Nominering kan ske antingen vid årsmötet eller per brev till Sällskapets ordförande, rektor Ingegerd Granlund, Kommendörsgatan 29, 114 48 Stockholm, före den 15 augusti 1972.

Efter mötesförhandlingarna vidtar en måltid bestående av smör, ost och sill, varmrätt, öl/vatten och kaffe till ett pris av 28:50 kronor. Förhandsanmälan till middagen bör göras senast onsdagen den 26 april till fröken Tove Enström, telefon 08/23 19 40, kl. 8,30—15,30. Anmälan är bindande.

En blankett för inbetalning å Sällskapets postgirokonto 35 21 55—6 av årsavgiften 15 kr. /för studerande ungdom 10 kr./ medföljer detta nummer av Poste Restante.
Hjärtligt välkomna till årsmötet!

Styrelsen

För det ferlinbetonade program som följer efter Ferlin-Sällskapets årsmötesförhandlingar, svarar Eva-Lisa Lennartsson, Tor Bergner och Gunde Johansson, en trio som obestridligen *kan* Ferlin. Tor Bergner och Gunde Johansson har som bekant tonsatt några av Nils Ferlins visor och kan sjunga dessa i medvetande om att deras tonsättningar vunnit poetens oreserverade bifall.

I samband med våra årsmöten och Ferlinaftnar har Sällskapet under många år kunnat räkna med Eva-Lisas, Gundes och Tors värdefulla medverkan trots de blygsamma, ja, rent av symboliska arvoden, som Sällskapet kunnat erbjuda. Vi tackar dem för ett helhjärtat stöd.

Vid kaffet startar det sedvanliga boklotteriet, vars netto kommer att krediteras Ferlin-Sällskapets Gåvo konto.

Dessutom utlottas ett av de Ferlin-porträtt, som skulptören, professor K. G. Beijemark, tecknade som underlag till sin Ferlin-staty. Teckningen är en gåva av konstnären och nettot kommer att tillföras Ferlin-kommittén i Filipstad. Vi delar Ferlin-kommitténs förhoppningar att statyn skall stå färdig på avsedd plats vid Skillerälven innan höstlöven faller.

Nisse Ritarns teckning på sidan 17 anbefalles till ett grundligt studium.

Arbetsutskottet

Den prydliga omslagsbilden togs av redaktör Curt Bergengren i oktober 1945 nedanför Lillstugan i Penningby och finns reproducerad i Henny Ferlins bok "Nils" (Bonniers).

Dikten Du kvinna . . (Goggles, 1938) överlämnade Nils Ferlin den 27 december 1937 som födelsedagspresent till konstnär Beth Lagerlund.

RAPPORT FRÅN SKATTMÄSTAREN

Nya medlemmar

Dahlberg, Maj Torpavägen 2 460 20 Sjuntorp
Duckert, Angela, stud. Melonvägen 20 170 10 Ekerö
Eriksson, Stig, Tand 1209, 830 21 Tandsbyn
Fenander, A.-L., fru Oktettvägen 5 451 00 Uddevalla
Gunnar, Ingrid, fr. Rundan 28 146 00 Tullinge
Hallebro, Eva, stud. Hallebro Gård 150 10 Gnesta
Hasslöf, Kerstin, Smedjegårdsvägen 9 D
433 00 Partille
Holm, Kristina, fru Tulegatan 72 172 32 Sundbyberg
Isaksson, Jan, dir. Ritarvägen 10 161 46 Bromma
Jacobsson, Per-Börje, bokhandlare Hövitsmansgatan 9
252 37 Helsingborg
Johansson, Evert Karl Johansgatan 28 A
332 00 Gislaved
Karlsson, Hilding, Fack 39, 830 21 Tandsbyn
Lax, Ulla Riddarplatsen 13 175 30 Järfälla
Lindberg, Irina, fru Eriksviks Gård 132 00 Saltsjö Boo
Linder, Tora, Köpmangatan 4 111 31 Stockholm
Löw, A., disponent Kyrkvägen 12 183 42 Täby
Matz, Edvard, programred. Malmgårdsvägen 61 A
115 38 Stockholm
Möllers Bokhandel AB Box 142 291 01 Kristianstad
Nilsson, Eva, Skogsbacken 15, 172 41 Sundbyberg
Nyman, Gert, förf. Brantingsgatan 23
115 34 Stockholm
Peterson, Vilner, överpostiljon Torsvikssvängen 23
181 34 Lidingö
Rubin, Anny Marvig-, förf. Bellmansgatan 24
116 47 Stockholm

Ny ständig medlem

Hedvall, Bo, civilekonom Scheelegatan 10
112 28 Stockholm

Antalet medlemmar ökar nu ganska långsamt. Detta får dock inte tolkas så, att Nils Ferlin-Sällskapet nu s.a.s. mättat marknaden . . . — Snarare är det så, att medlemmarna upphört att försöka mätta Nils Ferlin-Sällskapet i fråga om medlemsanskaffning. Styrelsen vill ogärna se att Sällskapets tillgångar minskar. Däremot önskar vi nu nya tillgångar, så att vi snart åter skall kunna öka Nils Ferlin-stipendiet.

Medlemsantalet

1. Antal medlemmar per den 31.12 1971
   1.779 st., varav 217 stud.
2. Antal nya medlemmar under år 1971
   59 st., varav 8 stud.
3. Antal medlemmar som utträtt, avlidit etc. under år 1971
   15 st., varav 2 stud.
4. Fortfarande obetalda årsavgifter för 1971
   ca 545 st.
5. Antal medlemmar som erlagt avgift för ständigt medlemskap under år 1971
   5 st.

Avgiftsbetalning till postgiro nr 35 21 55-6

I augusti 1971 utsändes ca 840 påminnelser betr .ej betalda medlemsavgifter. Som ovan sagts var vid årets slut fortfarande 545 avgifter obetalda. Detta innebär självfallet en stor förlust, även såtillvida att porton etc. går till jämförelsevis stora belopp numera. Vi hoppas få anledning att snygga till *restantielistan* när innehavande års medlemsavgifter inbetalats.

Adress- och namnändring

Det är ca 60 medlemmar som ändrat adress och/eller namn utan att samtidigt meddela

oss detta. Därför kommer Poste Restante i retur och nya portokostnader tillkommer, om det sedan lyckas oss att få tag i rätt adress etc. på Ferlin-vännen i fråga.

Balansräkningen

Årets vinst beror delvis på att räkningen för Poste Restante nr 2/1971 betalades och bokfördes 1972.

Medlemskort

Några har beklagat att de får nöja sig med postens kvitto i stället för medlemskort i anslutning till inbetalning. Tryckning, adressering och distribution skulle belasta omkostnadskontot med totalt ca 2.000 kr. per år. En utgift som väl får anses tämligen onödig.

Ny medlemsmatrikel?

Arbetsutskottet har inhämtat uppgifter om kostnaderna för tryckning av en ny medlemsmatrikel. Den senaste trycktes år 1969. En nytryckning belöper sig på totalt ca 3.000:— kr. Styrelsen kommer att informeras och ärendet tas upp på nästa styrelsesammanträde.

Till sist:

Poste Restante är tacksam för uppslag och för eventuell medverkan i spalterna — även om inga arvoden för närvarande kan påräknas.

Tack för ordet!
Curt Enström
Skattmästare

EFTERLYSNING

Malören inträffade den 21 oktober 1971. För vår styrelseordförande Ingegerd Granlund hade dagen varit bräddfull av jäktande uppdrag för Nils Ferlin-Sällskapet. Kransnedläggning och tal, överläggningar i arbetsutskottet, planering för kvällens Ferlin-afton, anförande i ABF-husets galleri, utdelning av stipendiet etc. etc. Vem som helst kunde ha "knäat" för mindre påfrestningar, dock icke energiknippet Ingegerd. Några dagar tidigare hade hon i ett artigt och spirituellt brev vädjat till vännen Vilhelm Moberg att denne skulle åtaga sig överlämnandet av Ferlin-priset till 1971 års stipendiat. Vilhelm Moberg, som vi med välbehag minns som generös förste donator till Ferlin-Sällskapet när föret i portgången var som mest trögt, avböjde i ett uppsluppet brev hedersuppdraget, förebärande ett halvdussin giltiga skäl, bl.a. Roslagsbanans skrangliga vagnar. Nåja, på begäran gav Vilhelm Moberg sitt medgivande till att hans brev lästes upp vid Ferlin-aftonen, vilket också skedde under stor munterhet bland publiken.

Poste Restante, som hade för avsikt att även låta sin läsekrets ta del av den roliga skriftväxlingen, fick också tillstånd till publicering, men på outrett sätt försvann brevet och kom tyvärr inte redaktionen tillhanda. Grundliga efterforskningar i ABF-huset ledde inte till något resultat. Men skulle det vara så att brevet hamnat hos någon medlem av Ferlin-Sällskapet, hoppas vi att han eller hon låter höra av sig.

Red.

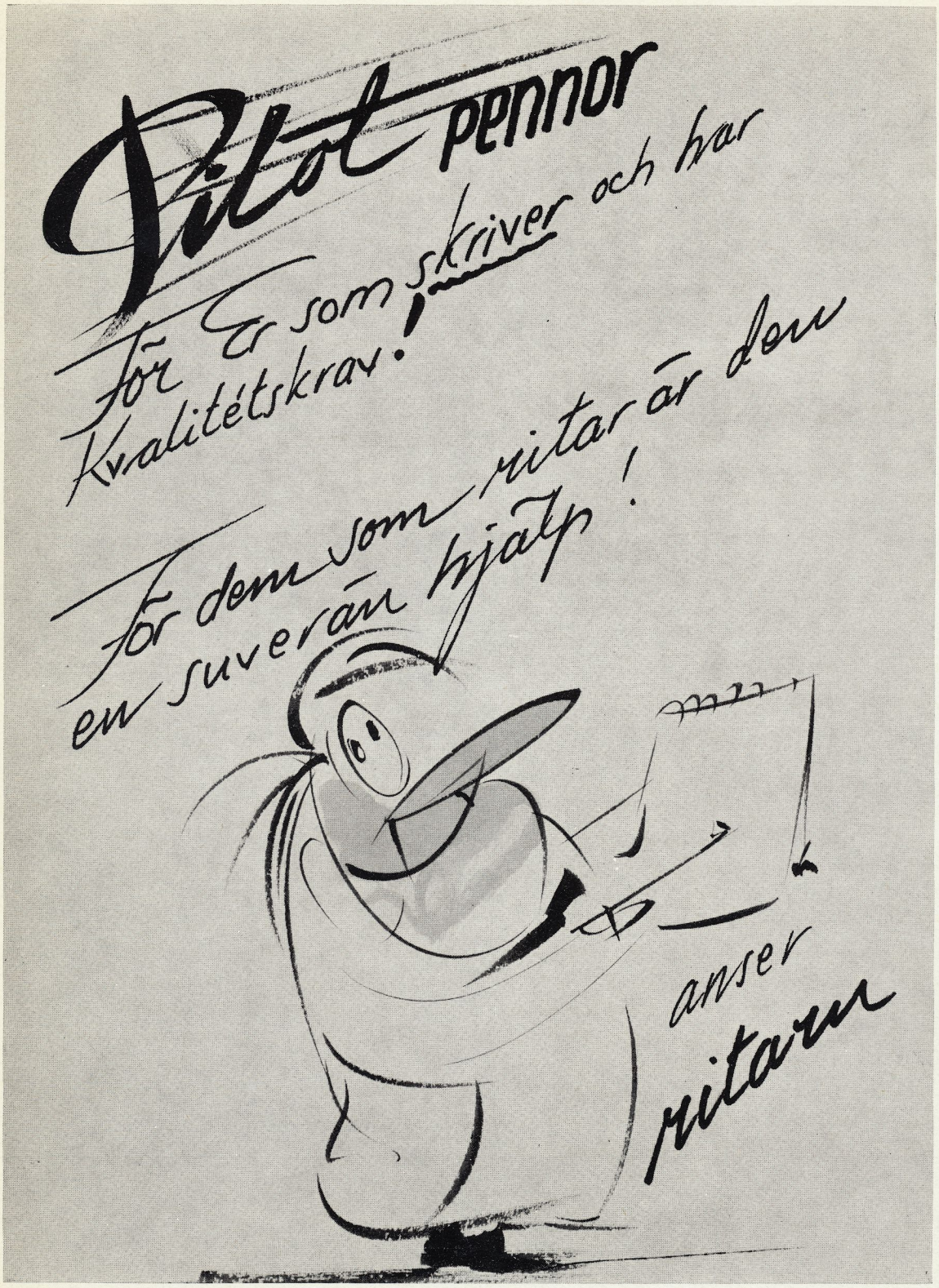
Pilot pennor
för er som skriver och har kvalitétskrav!
för dem som ritar är den en suverän hjälp!
anser ritaru

MUNSPELSVISA

Till Nils Ferlin

Så det låter, så det låter
när mitt munspel och jag
vi gråter.
Som en hund som hickar av skam
— ett kräk som ej ens gitter ljuga —
och som en raspande fuga
på kam
och med codan i kläm.
Ja som en inneklämd fuga. Som låter
så som det låter
när mitt munspel och jag vi gråter.

Så det låter, så det gick!
Som ett varsel jag nyligen fick
om någon jag ströp. Jag minns inte
vem,
men det sägs att det sitter en tunga i
kläm
i offrets strupe. Att tungan är min
och att offret är jag. Att det låter
så som det låter
när mitt munspel och jag vi gråter.

Så de låter, så de låter,
ett munspels små tungor av läder . . .
Nu springer de fatt melodin:
"Den strupen var din!"
Men jag skyller på mordkvällens väder
och förresten är offret en hund. Fast
låter
så som det låter
när mitt munspel och jag vi gråter.

Så det låter, så det låter
att ett munspel och jag vi gråter!
Vad skall jag då svälja: munspelet?
gråten?
Fast visan, med all den chromatiska
ståten,
den duger att sälja. Hur den låter,
hur den låter.

Majken Johansson

Poste Restante Medlemsblad för Nils Ferlin-Sällskapet Nr 1 1972
Kommendörsgatan 29 — 114 48 Stockholm — 08/62 75 58 — Redaktör Tor Englund
Styrelsens funktionär: Curt Enström, Nybrogatan 14, 114 39 Stockholm. Tel. 61 66 79
På dagtid tel. 23 19 40 (efterfrågas: fru Nordell eller frk. Enström)
Tryck och lay-out Rundqvists Boktryckeri i Göteborg